

ALEGERILE PARLAMENTARE DIN DECEMBRIE 1937: REZULTATE, SEMNIFICAȚII, CONSECINȚE

Corneliu Ciucanu

Summary: The results of the parliamentary elections of December 1937 provoked a series of reactions and new approaches in Romania. The obvious crisis of the parliamentary democracy, the fall of the Gheorghe Tătărescu liberal government, the rise of the right movement and the success of the current represented by Iuliu Maniu convinced the king Carol II that the time for a new regime has come.

From the perspective of the Crown, the National-Christian government led by Octavian Goga was the last step on the way of establishment of the authoritarian regime and it wish to give a minimum of credibility for the right movement, in accordance with the sympathy showed at the elections of 20 December 1937. Also, by the imposition of Armand Călinescu, known opponent of the Legion, as Minister of Interior in the Goga government and knowing the differences between the legionnaires and the Goga-Cuza supporters, it was wished to provoke violence between the authorities and the legionnaires. The so obvious adversities between the two right political forces were subtly encouraged by the Ministry of Interior. The plans of king Carol II envisaged the radicalization of relations between the Legionary Movement and the National Christian Party which represented the means of compromising any other attempt of national government and to deepen the political crisis due to the general discrediting of the democratic system, but, especially, to allow the energetic intervention of the King view to establishing authoritarian regime, treated propagandist by the circles at Palace as the only saving solution.

Key words: *parliamentary elections, 1937, National Christian, Octavian Goga*

După o serie de evenimente politice semnificative care au marcat scena politică românească - remanierea cabinetului Tătărescu, alegerile locale, succesiunea de guvern, conflictele dintre partide, dar și disensiunile manifestate în interiorul grupărilor politice, alianțe și regroupări de forțe politice – anul 1937 a înregistrat un alt moment de o importanță covârșitoare pentru evoluția democrației parlamentare românești interbelice¹. Alegerile

¹ **Istoria Românilor**, vol. VIII, **România Întregită (1918-1940)**, (coordonator, Ioan

din decembrie 1937 au cumulat roadele unei campanii electorale desfășurate într-un climat extrem de tensionat, în care n-au lipsit atacurile la partide și la persoană, dezvăluirile în presă, manifestațiile de stradă, altercațiile, conflictele și chiar reprimările sângeroase². Alegătorii chemați în fața urnelor de vot în ziua de 20 decembrie 1937 puteau opta pentru una din cele aproximativ 30 de liste de partid înregistrate de Comisia Centrală Electorală. Fărămișarea vieții politice prin apariția unui număr mare de partide și grupări politice a fost o altă realitate dureroasă a României anilor '30. Numai în ajunul alegerilor generale din 1937, au solicitat personalitate juridică șapte formațiuni politice cu titulaturi bizare ca de pildă: Partidul Uniunii Naționale, Partidul Naționalist Socialist Creștin Țărănesc, Frontul Naționalist Român, grupări cu un clar caracter diversionist, constituite probabil la inițiativa Ministerului Ordinii Publice în speranța pulverizării electoratului câștigat virtualmente de mesajul politic naționalist sau țăranist. Constituirea unor astfel de grupuscule fără o bază socială consistentă, fără o ideologie bine conturată și un program bine definit, dar cu titulaturi anume, care vizează sintagma *țăranistă* sau pe cea *naționalistă*, adică exact terminologia proprie formațiunilor politice semnate ale Pactului de la 25 noiembrie, partide angrenate în lupta directă cu regele Carol al II-lea, ne indică o posibilă conexiune între activitatea apariția și activitatea acestor grupuscule și Palat. Pe de altă parte, degenerarea vieții politice românești și discreditarea noțiunii de partid este demonstrată și de faptul că, în campania electorală au cerut semne de partid o serie de organizații minuscule ca: „Uniunea foștilor luptători”, „Societatea Pensionarilor Publici”, „Uniunea Prunarilor din Țară”, „Partidul Agrarian-Viticol”, „Partidul Economic-Negustoresc”³.

Rezultatele oficiale ale alegerilor parlamentare din decembrie 1937 au fost date publicității cu o neobișnuită și agasantă întârziere⁴. Pe măsură ce se proceda la numărarea și centralizarea voturilor a devenit tot

Scurtu), București, 2003, p. 368 și urm; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, **Istoria Românilor în secolul XX (1918-1948)**, București, 1999, p. 327 și urm; Florea Nedelcu, **Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale**, Cluj, Editura Dacia, 1973, p. 70-74; Ioan Scurtu, Ion Bulei, **Democrația la români (1866-1938)**, București, Editura Humanitas, 1990, p. 86.

² Florea Nedelcu, **Campania electorală desfășurată în ajunul alegerilor din decembrie 1937**, (extras), în *Studii și articole de istorie*, vol. XIV, București, 1969, p. 172.

³ **Ibidem**.

⁴ Al.Gh. Savu, **Sistemul partidelor politice din România (1919-1940)**, București, Editura Științifică și Pedagogică, 1976, p. 97.

mai evidentă înfrângerea guvernului Tătărescu. În replică, Palatul și Gh. Tătărescu au încercat falsificarea alegerilor, printr-o interpretare echivocă a articolului 2 din legea electorală. Reprezentanți guvernului liberal au adresat un memorandum Comisiei Electorale Centrale prin care arătau că procentul lor de 35,92% reprezenta cel mai bun rezultat și că procentul de 40% nu trebuie distribuit la numărul total de alegători, ci numai în raport cu alegătorii celorlalte formațiuni politice participante la alegeri. După acest algoritm, liberalii ar fi obținut un procent de 56%, fapt ce le-ar fi permis continuarea guvernării. Manevra liberală s-a izbit de corectitudinea președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție, Gh. Lupu, care exercita și funcția de președinte al Comisiei Centrale Electorale⁵. Refuzul lui Gh. Lupu a năruit speranțele lui Carol și ale lui Tătărescu⁶.

Pe măsură ce se efectua centralizarea rezultatelor pe întreaga țară, insuccesul național-liberalilor și a blocului guvernamental devenea tot mai clar. Pe lângă alte cauze ce țin de erodarea inevitabilă a formațiunii liberale, aflate de patru ani la putere, insuccesul partidului și guvernului liberal în alegeri a fost determinat de constituirea blocului anti-guvernamental prin semnarea și aderarea la Pactul de neagresiune electorală a mai multor grupări politice⁷. Colaborarea eficientă pe timpul campaniei electorale și în ziua alegerilor a reprezentanților din teritoriu a partidelor semnate a redus influențarea abuzivă a electoratului și pervertirea votului prin tehnici persuasiv-coercitive, a anulat din fașă orice tentativă de falsificare a alegerilor.

Publicarea rezultatelor a constituit o surpriză totală. Pentru prima dată în analele democrației parlamentare românești și în conformitate cu legea electorală din martie 1926, guvernul era înfrânt, nereușind să-și adjucece procentul majoritar de 40%. Ba mai mult, repartitia voturilor aducea elemente inedite și alarmante pentru cercurile de la Palat. Partidul „Totul pentru Țară” ajunsese a treia forță politică a țării, iar P.N.Ț., condus de intransigentul Maniu, era îndreptățit să preia puterea deoarece era primul partid clasat după liberali și, evident, reprezenta o alternativă

⁵ Hans Cristian Maner, **Parlamentarismul în România 1930-1940**, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 188-189.

⁶ **Ibidem**.

⁷ **Ibidem**, p.121; Corneliu Coposu, **Un moment de răscruce în lupta pentru apărarea libertăților democratice din istoria României: Pactul de neagresiune electorală al opoziției din noiembrie 1937**, în Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, **Radiografia Dreptei românești**, București, Editura FF Press, 1996, p. 395-397.

optimă în virtutea tradiționalei *rotative* guvernamentale. Deși *rotativa* a fost specifică perioadei antebelice și definea alternanța la putere dintre liberali și conservatori, în România interbelică, în afară de câteva *experimente* gen Blocul parlamentar, Partidul Poporului sau guvernul de tehnicieni Iorga-Argetoianu, partidele care au dus mandatele până la capăt au fost doar cel liberal și național-țărănesc (cu interstițiul aprilie 1931-iunie 1932, respectiv „guvernul de tehnicieni” Iorga-Argetoianu).

La alegeri participaseră 3.071.695 de votanți din cei 4.649.163 înscrși pe listele electorale. Din voturile exprimate fuseseră anulate 45.555, ceea ce reprezenta un procent de 1,48%⁸. În condițiile în care nici un partid n-a realizat procentul de 40%, conform legii electorale din 1926, nu se putea acorda prima majoritară. Drept urmare, mandatele pentru Camera Deputaților au fost atribuite proporțional cu procentul obținut de partidele ce trecuseră pragul de 2%, după cum stipula articolul 93 din legea electorală⁹.

Rezultatele alegerilor din decembrie 1937 au demonstrat o evidentă concentrare a voturilor spre un număr restrâns de partide. De asemenea, au reliefat eșecul cabinetului Tătărescu și a cartelului guvernamental. Corpul electoral a uzitat în mod remarcabil de al său „drept de veto” în ceea ce privește planurile autoritare ale lui Carol al II-lea și ale lui Tătărescu, fidel exponent al camarilei. Cele mai bune rezultate le-a obținut P.N.L., în cartel cu formațiunile politice amintite, în județele Buzău (dr. Constantin Angelescu), Roman (Ion Manolescu-Strunga), Vaslui (M. Negură), Gorj (Gh. Tătărescu), Bacău (Mircea Cancicov), Iași (Victor Iamandi). Observând rezultatele, ne permitem să afirmăm că liberalii au demonstrat forță electorală în județele din sudul și centrul Basarabiei, unde a acționat cu hotărâre Ion Inculeț și unde existau minoritari bulgari, găgăuzi, turci, dar au fost depășiți de național-creștini în nordul Basarabiei, unde existența minorității evreiești a suscitât reacții dure din partea populației românești, care a votat, în consecință, cu cuziștii. De asemenea, voturile obținute de P.N.L. la Sibiu pot fi explicate prin cartelul electoral încheiat de Tătărescu cu Fritz Fabricius, știindu-se faptul că sașii au votat listele guvernului¹⁰.

Eșecul guvernului Tătărescu în alegeri poate fi pus pe seama

⁸ N.N. Petrașcu, I.E. Toronțiu., **Evoluția politică a României în ultimii douăzeci de ani (1918-1938)**, București, Editura Bucovina, 1939, p. 168 (anexa III).

⁹ Al.Gh. Savu, **op.cit.**, p. 98.

¹⁰ C. Enescu, **Semnificații alegerilor din 1937 în evoluția politică a neamului românesc**, Colecția „Drum” 1983, p. 12.

măsurilor discreționare (cenzură, stare de asediu), cu care a guvernat în perioada 1933-1937, a scumpirii prețurilor¹¹, dar mai ales datorită unor grave disensiuni interne din cadrul P.N.L., care au slăbit coeziunea și forța partidului. Aceste divergențe s-au manifestat atât la nivel central, între „bătrânii” și „tinerii” liberali, dar și la nivel local, ca frământările din sânul organizațiilor liberale din Argeș, Prahova, Covurlui, Tulcea, Vlașca¹².

Procentul obținut de P.N.L. (35,92%), nu reprezintă totuși fidel forța electorală a partidului. Din acest procent trebuie scăzută „zestrea guvernamentală”, adică voturile smulse de guvernanți prin intimidare și prin diverse ingerințe sau prin alte mijloace de persuasiune ce vizau acordarea unor eventuale avantaje votanților. Conform studiului publicat de C. Enescu în revista *Sociologia românească* a profesorului D. Gusti, voturile zestrei guvernamentale reprezintă aproximativ 50.000 voturi adică 16-17% din procentul oficial. În mod normal se apreciază că P.N.L. a obținut doar 20%¹³.

Partidul Național Țărănesc s-a clasat al doilea în topul electoral relevat de alegerile generale din 20 decembrie 1937¹⁴. După statistica realizată de C. Enescu, național-țărăniștii au înregistrat cele mai multe voturi în Bucovina (24,4%) pe baza minorității rutene. P.N.Ț. a surclasat guvernul doar în trei județe ardelen, în Sălaj, Alba și Someș (vezi anexa). Partidul a avut două fiefuri electorale consacrate și anume județele subcarpatice unde au dominat alegătorii fideli lui Ion Mihalache și regiunea ardeleană ce cuprinde bazinul Someșului și Munții Apuseni unde electoratul a fost tributar lui Iuliu Maniu. Rezultate excelente au fost obținute și în județele Cetatea Albă, Ismail, Tulcea și Constanța, unde oamenii politici național-țărăniști s-au ocupat de nevoile curente ale populației: T. Iacobescu, M. Ghelmegeanu, N. Georgescu-Tulcea, V. Lapedatu¹⁵.

Rezultatele spectaculoase obținute de partidul „Totul pentru Țară” au reprezentat a doua mare surpriză a alegerilor. Mișcarea Legionară a

¹¹ Florea Nedelcu, **De la restaurație la dictatura regală. Din viața politică a României (1930-1938)**, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p. 240.

¹² C. Enescu, **op.cit.**, p. 12.

¹³ **Ibidem**; Romul Gh. Pop, **Reforma electorală. Evoluția și proiectele de reformă ale puterii legislative din România**, vol. I, Oradea, 1938, p. 104.

¹⁴ **Ibidem**.

¹⁵ C. Enescu, **op.cit.**, p. 12.

primit voturile a 478.368 alegători, adjudecându-și procentul de 15,58% din sufragiile exprimate¹⁶. Numărul considerabil de voturi poate fi explicat prin simpatia electoratului față de mesajul etico-religios al Mișcării, față de ținuta hotărâtă a activiștilor legionari din campania electorală și mai puțin față de programul afișat, care era destul de confuz și oricum nereprezentativ. Corneliu Codreanu declarase chiar, că Legiunea nu urmărea realizarea unui program special, ci crearea *omului nou* capabil să-l aplice: „Țara aceasta pierde din lipsă de oameni, nu din lipsă de programe [...]. Că deci, nu programe trebuie să creăm ci oameni, oameni noi [...]. De aceea, piatra unghiulară de la care pornește Legiunea este omul, nu programul politic. Reforma omului, nu reforma programului politic”¹⁷. Sociologul Traian Herseni, integrat în Mișcarea Legionară, alături de alți colegi din generația sa, a specificat într-o broșură scrisă încă din 1935 că „Mișcarea Legionară are credințe, nu programe”¹⁸.

Analizând rezultatele pe județe și regiuni istorice, observăm că Partidul Totul pentru Țară a obținut majoritatea voturilor în județele Arad, Covurlui, Neamț și Rădăuți, județe fără multe asemănări de natură economică și socială, fapt ce demonstrează că nu revendicările economice au determinat afluența de voturi spre Mișcare. Se pare că victoria legionarilor în aceste județe se datorează mesajului legionar, declarat împotriva corupției, afacerismului și lichelismului, racile ale vieții publice românești¹⁹. Cunoscută fiind religiozitatea locuitorilor din Neamț²⁰ și Rădăuți²¹, putem afirma că religiozitatea etalată de Mișcare în timpul campaniei electorale, discursul radical impregnat de elemente mistice a atras simpatia electoratului din aceste județe, cu o populație majoritar ortodoxă²². De asemenea, este oportună observația că județele cu puternică minoritate evreiască nu au răspuns apelului electoral al Mișcării Legionare, votând în masă cu Partidul Național Creștin²³. Un

¹⁶ N.N. Petrașcu, **op.cit.**, p. 168.

¹⁷ Corneliu Zelea Codreanu, **Pentru legionari**, Sibiu, Editura „Totul pentru Țară”, Tipografia Vestemian, 1936, p. 306-307.

¹⁸ Traian Herseni, **Mișcarea Legionară și țărănimea**, București, 1937, p. 3.

¹⁹ C. Enescu, **op.cit.**, p. 13.

²⁰ **Enciclopedia României**, vol II, p. 306-311.

²¹ **Ibidem**, p. 360-363.

²² Daniel Dieaconu, **Realitatea unui mit. Corneliu Zelea Codreanu**, Piatra Neamț, Editura Cetatea Doamnei, 2009, p.329.

²³ C. Enescu, **op.cit.**, p. 13.

raport al agenților de Siguranță demonstrează că județele Moldovei erau bine organizate încă din 1935. Astfel numărul de cuiburi era în continuă creștere, încât la finele anului, Siguranța consemna următoarea situație: În județul Neamț existau 74 de cuiburi, Covurlui – 57; Tutova – 53; Putna – 47; Suceava – 49; Fălciu – 32; Botoșani – 29; Roman – 19; Vaslui – 18; Bacău – 7²⁴.

În județele menționate (Neamț și Cernăuți), unde Partidul Totul pentru Țară a obținut majoritatea voturilor, dar și în județele în care legionarii au obținut procente serioase, trebuie subliniat activismul echipelor de propagandă, dar mai ales, candidații remarcabili recomandați de la Centru. La Arad au candidat Al. Cantacuzino, membru al echipei ce luptase în Spania, Victor Puiu Gârcineanu și avocatul Radu Budișteanu, la Covurlui, Mile Lefter – comandant al „Bunei Vestiri” – și Gh. Clime, președintele Partidului „Totul pentru Țară”, la Neamț, M. Polihroniade, cunoscut publicist și animatorul grupului „Axa”, Ion Herghelegiu și Ion Macovei, avocați nemțeni; la Rădăuți, Vasile Iașinschi și avocatul Nelu Ionescu. De asemenea, s-au remarcat județele Severin (Ilie Gârneață – fondator al Legiunii – și Horia Sima, șeful regiunii legionare a IX-a Banat, viitorul lider al Mișcării Legionare), Cernăuți (Traian Brăileanu – profesor universitar și senator al Mișcării), Turda (Gh. Furdui – fost președintele U.N.S.C.R.), Romanați (poetul Radu Gyr, oltean de origine), Vlașca și Someș (istoricul Vasile Cristescu)²⁵. De asemenea, rezultate remarcabile au obținut legionarii în județele: Brăila – 25,60%; Arad – 32,73%; Caraș – 20,47%; Turda – 25,27%; Hunedoara – 25,13%; Dolj – 23,43%; Vlașca – 19,55%; Prahova – 23,22%, București – 22,44%; Tulcea – 21,05%²⁶. În Moldova mesajul legionar a fost bine receptat de către electorat, în special cel rural, dovedind încă odată faptul că județele moldovene – cu mici excepții – au reprezentat adevărate bastioane electorale ale Legiunii. Din punctul de vedere al procentelor obținute de gruparea politică „Totul pentru Țară”, situația se prezenta astfel: Bacău – 8,57; Botoșani – 3,69; Câmpulung – 32,85; Covurlui – 35,95; Dorohoi – 6,70; Iași – 4,50; Neamț – 20,03; Putna – 26,75; Roman – 2,63; Suceava – 23,55; Tecuci – 27,96; Tutova – 12,88; Vaslui – 2,05, Rădăuți – 32,40²⁷.

²⁴ ASRI., **fond Diverse**, dosar 15/1937, f. 112-114.

²⁵ Listele candidaților partidului „Totul pentru Țară”, în *Buna Vestire*, an. I, nr. 220, din 19 noiembrie 1937.

²⁶ *Monitorul Oficial*, an CV, Partea I, nr. 301 din 30 decembrie 1937, p. 9716-9719.

²⁷ **Ibidem**.

Din perspectivă zonală, Mișcarea Legionară o obținut mai multe voturi în Bucovina (22,8%), în Banat (20%) și în sudul Moldovei, în județele Putna, Tecuci, Covurlui. În restul Moldovei, unde s-a obținut 14%, și în Basarabia (5%), mesajul electoral al Mișcării a fost mai slab receptat, voturile fiind disputate de liberali și cuziști²⁸, iar în Ardeal, între național-tărăniști și liberali.

În urma repartizării mandatelor conform procentele obținute, Partidul Totul pentru Țară a primit 66 de mandate, asigurând o reprezentanță remarcabilă a legionarilor în Parlament²⁹. Momentul decembrie 1937 este considerat apogeul activității politice a Mișcării Legionare. În alegerile parțiale din 1931, Gruparea „Corneliu Zelea Codreanu” reușise să întrunească majoritatea sufragiilor în județele Neamț și Tutova, obținând două mandate de parlamentar. În anul următor, participarea Mișcării Legionare la alegerile organizate în luna mai, se finalizează prin intrarea a 5 deputați legionari în Camera Deputaților, mandate atribuite Legiunii în virtutea procentului de 2,46% obținut³⁰. În anul 1933, pe 10 decembrie, în plină campanie electorală, Garda de Fier este interzisă de guvernul I.G. Duca, fiind oprită să se manifeste în alegerile parlamentare din 20 decembrie 1933. Saltul electoral realizat de Mișcarea Legionară, de la 5 mandate în 1932, la 66 mandate în 1937, a demontat scepticismul oamenilor politici³¹, dovedind receptivitatea opiniei publice la ideile de dreapta, la naționalismul creștin promovat de legionarism³².

Partidul Național-Creștin a înregistrat și el un scor electoral bun, obținând 9,15% din sufragii și 36 de mandate. Vechiul discurs naționalist al profesorului A.C. Cuza a fost reactivat și reactualizat cu mai multă vehemență de poetul O. Goga, devenit, după fuziunea din iunie 1935, președintele executiv al P.N.C.. În fapt, formațiunea național-creștină era întemeiată și active pe baza organizațiilor cuziste anterioare fuziunii în 1935. O. Goga și minusculul sau partid nu dispunea de mari efective de membri și simpatizanți, încât, O. Goga a contribuit la actul fuziunii din

²⁸ C. Enescu, **op.cit.**, p. 13.

²⁹ *Parlamentul românesc*, an.VIII, nr. 255-258, din 31 decembrie 1931, p. 10.

³⁰ Valeriu C. Neșțian, **Perspective legionare**, Timișoara, Editura Gordian, 1995, p. 37-38.

³¹ Într-o convorbire avută cu Carol al II-lea, reputatul istoric N. Iorga preconiza doar un salt modest al Mișcării Legionare de la 5 mandate la 25. Rezultatele alegerilor aveau să răstoarne pronosticul savantului (N. Iorga, **Memorii**, vol. VI-VII, p. 437).

³² Faust Brădescu, **op.cit.**, p. 23-27.

1935, în primul rând, cu renumele său de mare luptător pentru cauza românilor din Ardeal, cu supranumele său de *poet al pătimirii noastre*, cu talentul său de orator, cu experiența ministerială și, element decisiv în ecuația fuziunii, cu relațiile suspuse de la Palat. Prin urmare, analiza noastră asupra rezultatelor obținute de gruparea național-creștină va utiliza cu precădere aspecte și elemente ce țin de manifestările și evoluția L.A.N.C. Dacă la 1926, în primele alegeri la care participase Liga cuzistă s-au obținut 124.778 de voturi, în anul următor s-a reușit *recoltarea* a doar 52.481, respectiv 1,9% din sufragii³³. *Scindarea statuturilor* a determinat diminuarea influenței politice a L.A.N.C. și a profesorului Cuza. Astfel disoluțiile și problemele interne ale grupării cuziste din anul 1927 sunt confirmate și în plan electoral prin insuccesele înregistrate la alegerile generale din 1927 (52.481 voturi, respectiv 1,90%)³⁴ și la alegerile din 1928 (32.273 voturi, adică 1,14%)³⁵. De exemplu, rezultatele electorale obținute de L.A.N.C. în circumscripțiile basarabene arată scăderea interesului populației votante pentru mesajul politic cuzist. Liga a depus liste în cinci județe, adjudecând procente precare, deși în trei județe a trecut de pragul electoral de 2%. La o primă analiză a distribuirii voturilor cuziste, în alegerile parlamentare din 1927, se observă o disproporție a voturilor acumulate de Ligă în județele din nordul și centrul Basarabiei (Bălți 3.634 și aproximativ 8%, Orhei 2.797, respectiv 6,72%, Lăpușna 1.119 adică 2,16%, Tighina 912 voturi, cu 2,12%), față de voturile adjudecate în sud, la Ismail, județ cu o configurație etnică amalgamată (389 votanți și 1,10%)³⁶. Aceeași proporție se păstrează și în anul electoral următor. Alegerile generale din decembrie 1928 reliefează o situație relativ bună a L.A.N.C. în județele nordice (Orhei cu 4,18% și Bălți cu peste 7%) în raport cu scorurile electorale, în scădere, realizate în județele Tighina (1,33%) sau Soroca (0,5%), județ cu o organizație cuzistă foarte slabă față de filiala național-țărănistă, de exemplu. De altfel, Partidul Național-Țărănesc a fost principalul beneficiar electoral al alegerilor parlamentare din 1928, obținând o majoritate de excepție în contextul luptelor electorale interbelice. Tot în 1928 are loc *defecțiunea* organizațiilor cuziste din

³³ Marcel Ivan, **Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice 1919-1932**, Sibiu, Editura și tiparul Trafft&Drotleff, f. a., tabelul VII.

³⁴ *Monitorul Oficial*, nr. 153, din 14 iulie 1927.

³⁵ *Monitorul Oficial*, nr. 283, din 19 decembrie 1928.

³⁶ *Monitorul Oficial*, nr. 153, din 14 iulie 1927.

Chișinău și din județele Lăpușna și Cetatea Albă, fapt ce accentuează momentul de criză prin care trecea Liga cuzistă. Autorul sciziunii, Nicolae Negru, cel ce aderase la L.A.N.C. cu anumite rezerve, după cum arăta nota-sinteză, avea să declare, mai târziu, că oamenii de încredere din Basarabia ai profesorului Cuza au îmbrățișat antisemitismul doar „ca mijloc de căpătuială”.³⁷ În acest sens, N. Negru reconstituie Liga Creștinilor Basarabeni sub sloganul: „Jidanii în Palestina, hoții la pușcărie și nebunii la balamuc”.³⁸ Diferendurile și sciziunile apar și în condițiile în care autoritățile de poliție, siguranță și jandarmerie urmăresc pas cu pas mișcarea naționalist-creștină, împiedicând-o să-și susțină activitatea de propagandă și organizare a filialelor.

Schimbările politice de anvergură de la începutul anilor '30 (revenirea pe tron a lui Carol al II-lea), dar și marea criză economică au fost de rău augur L.A.N.C.-ului, care nu a mai reușit să obțină rezultatele din 1926. Participarea la alegerile parlamentare din 1932 avea să readucă Liga într-o situație mai favorabilă pe plan electoral și parlamentar. Liga cuzistă a reușit să-și depășească rezultatele din 1926, obținând 159.107 voturi, adică 5,32%, după ce, în 1931, obținuse doar 113.863, adică 3,89% din numărul total de voturi³⁹. Cu toate aceste succese electorale, L.A.N.C. a continuat să fie o formațiune insignifiantă pe scena politică, fără o influență determinantă în societatea românească.

În urma alegerilor din 1937 s-a demonstrat că național-creștinii au fost puternici în Basarabia unde au obținut 21,3% din voturi și în Moldova unde au primit 17,1%. Un număr important de voturi a fost acordat P.N.C. de vechile bastioane cuziste din nordul Basarabiei și din Moldova, unde populația românească se confrunta cu problema evreiască. În consecință, electoratul a fost sensibilizat de mesajul naționalist al partidului condus de A.C. Cuza și O. Goga. În celelalte provincii istorice, mesajul electoral național-creștin a fost mai slab perceput de electorat, obținându-se în medie sub 10%⁴⁰.

Pe lângă formațiunile politice amintite, doar trei partide au mai reușit să depășească pragul de 2%. Partidul minorității maghiare a obținut

³⁷ Cf. *Scutul Național*, Chișinău, nr. 47, din 25 octombrie 1931.

³⁸ Vezi **Actul Constitutiv, Statutele și Programul Ligii Creștinilor Basarabeni**, Chișinău, 1928.

³⁹ Marcel Ivan, **op.cit.**, tabelul VII.

⁴⁰ C. Enescu, **op.cit.**, p. 13; Radu Florian Bruja, **Extrema dreaptă în Bucovina**, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, p.286.

4,43%, recoltând voturi din județele Satu Mare, Sălaj, Cluj, Mureș și din secuime. Liberalii georgiști au obținut 3,89%, iar țărăniștii radicali ai lui Grigore Iunian, 2,25%⁴¹. Deși evreii reprezentau aproximativ 4% din populația României interbelice, Partidul evreiesc nu a trecut de pragul electoral, obținând doar 43.618 voturi, respectiv 1,42%, procent care indică disensiunile existente în cadrul minorității evreiești și faptul că mulți alegători evrei au votat cu P.N.Ț. și P.N.L.⁴²

La alegerile din 20 decembrie 1937, numărul de alegători a depășit pentru prima oară cifra de 3 milioane, fapt ce demonstrează interesul politic sporit al corpului electoral și participarea conștientă a unor pături tot mai largi ale populației⁴³.

Orientarea corpului electoral către partidele de dreapta este o altă realitate ce transpare din rezultatele înregistrate la alegerile generale din decembrie '37. Blocul formațiunilor politice de dreapta (legionarii, național-creștinii, georgiștii), au obținut în total 28,63% din sufragii. Acest procent dovedește receptivitatea electoratului pentru mesajul naționalist și apariția unei noi elite politice, care concepe altfel exercițiul guvernării decât partidele ante și interbelice⁴⁴.

Receptivitatea electoratului pentru discursul naționalist a determinat pe Carol al II-lea să încredințeze mandatul formării unui nou guvern după alegeri lui O. Goga, liderul P.N.C.⁴⁵ Manevra regală

⁴¹ N.N. Petrașcu, **op.cit.**, p. 168.

⁴² *Monitorul Oficial*, an CV, Partea I, nr. 301 din 30 decembrie 1937, pp. 9716-9719

⁴³ C. Enescu, **op.cit.**, p. 13.

⁴⁴ Aurelian Chistol, **Cronica unui eșec așteptat: Guvernarea Goga-Cuza**, Craiova, Editura Aius, 2011, p. 104 și urm; Radu Florian Bruja, **op.cit.**, p.286-287; Corneliu Ciucanu, **Dreapta românească interbelică. Politică și ideologie**, Iași, Editura Tipo Moldova, 2009, 351-354.

⁴⁵ Vezi Carol al II-lea, **Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice**, vol. I, 1904-1939, ediție Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion, București, Editura Silex, 1995, p. 234. Trecând în revistă ultimele evenimente, respectiv rezultatele electorale, regele a hotărât formarea unui cabinet național-creștin deși era conștient că „o guvernare cu aceste elemente hotărât antisemite nu va putea fi una de lungă durată și că după aceea voi fi liber să pot lua alte măsuri mai forte, măsuri care să descătușeze, atât țara cât și pe mine de tirania, adesea atât de nepatriotică a meschinilor interese de partid. Cum era de așteptat atâta așteptat Goga, era împlinirea ambițiilor sale, umflându-se ca un broscoi, primește a forma guvernul în condițiile care i le-am impus”. Aceste condiții au constatat practic în introducerea în guvern a unor oameni politici fideli intereselor Palatului. Scopul acestei „infiltrațiuni democratice” era de „a obține o frână pentru anumite excese ce erau de temut”. Totodată, regele fixează cinic și rolul ce trebuia jucat de Armand

urmărea să satisfacă curentul naționalist, dar în același timp să-l învrăjbească. Valer Pop, fost cuzist, trecut la liberali evoca în cartea sa de **Amintiri politice**, rostul numirii lui O. Goga în fruntea guvernului. Regele a impus o serie de miniștri care, practic, dădeau un caracter eterogen cabinetului. Condițiile regelui au fost sintetizate de Valer Pop după cum urmează: „lichidarea legionarismului, politică de dreapta moderată în interior (garanție Armand Călinescu); politică externă neschimbată (Istrate Micescu la Externe, Cuza (senior), ministru de stat, Cuza (junior) ministru al Muncii. Deci cuzism controlat și neutralizat în interior”⁴⁶. După cum relatează și V. Pop, în cabinetul Goga a intrat și Armand Călinescu, recunoscut în toate mediile politice ca mare adversar al Gărzii de Fier⁴⁷. A. Călinescu a primit portofoliul Ministerului de Interne cu misiunea expresă de a supraveghea pe Goga⁴⁸, ce manifestase interes pentru o înțelegere politică cu Zelea Codreanu. Rolul Ministerului de Interne era capital în situația nou creată, deoarece abuzurile ale aparatului polițienesc și jandarmilor aveau rolul de a aduce Mișcarea Legionară și P.N.C. pe poziții ireconciliabile⁴⁹. În urma unei întrevederi între Goga și Codreanu⁵⁰, ultimul își retrage formațiunea politică din campania electorală⁵¹. Acordul Goga-Codreanu l-a determinat pe Carol al II-lea să ceară demisia cabinetului Goga, instaurând regimul personal autoritar prin lovitura de stat din 10 februarie 1938⁵².

În planurile Palatului, guvernul condus de O. Goga a avut rolul să compromită ideea unei guvernări naționaliste și să niveleze drumul instaurării dictaturii carliste, vizate de rege și camarilă, încă de la

Călinescu în postura de ministru de Interne: „Acuma mai este un punct important. Goga, mai ales, și Cuza sunt dușmani de moarte ai gardiștilor și hotărâți de a întreprinde orice pentru exterminare lor; în aceasta, vor fi secondați perfect de Călinescu, care este complet de acord cu ei”.

⁴⁶ Valeriu Pop, **Amintiri politice. 1937-1945**, București, Editura Vestala, 1999, p. 218.

⁴⁷ **Ibidem**; Petre Țurlea, **Carol al II-lea și Camarila Regală**, București, Editura Semne, 2010, p. 106 și urm.

⁴⁸ Francisco Veiga, **op.cit.**, p. 191.

⁴⁹ Kurt W. Treptow, **Politica regală și alegerile din 1937-1938**, în *Europa XXI*, vol. III-IV (1994-1995), p. 182. Utilizarea pe scară largă a violenței împotriva Mișcării Legionare în timpul campaniei electorale a făcut parte din planul conceput de ministrul de interne Armand Călinescu (vezi Armand Călinescu, **op.cit.**, p. 308-373).

⁵⁰ Mihail Sturdza, **op. cit.**, p. 125.

⁵¹ **Ibidem**, p. 126.

⁵² Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, **op.cit.**, p. 337; Gheorghe.T. Pop, **op.cit.**, p. 199.

înscăunarea lui Carol al II-lea în iunie 1930. Instituirea dictaturii regale în februarie 1938, după acel scurt intermezzo de 44 zile, cât a durat guvernarea Goga-Cuza, era o consecință a degenerării democrației parlamentare interbelice, confundată din ce în ce mai mult cu politicianismul vulgar, realitate pusă pregnant în lumină de evenimentele politice desfășurate la sfârșitul anului 1937 și mai ales de alegerile parlamentare din 20 decembrie 1937. Imediat după alegeri, ca reflex al scrutinului, evenimentele anului 1938 (abrogarea Constituției din 1923, dizolvarea partidelor și instaurarea regimului autoritar) declanșează, inevitabil, și lichidarea Mișcării Legionare.

Rezultatele alegerilor parlamentare din decembrie 1937 au declanșat o serie de reacții și noi abordări la nivelul principalului factorilor de putere din România. Criza evidentă a sistemului democrației parlamentare, *tombarea* guvernului liberal condus de Gh. Tătărescu, ascensiunea mișcărilor de dreapta și succesul curentului *constituționalist* reprezentat de Iuliu Maniu au convins pe regele Carol al II-lea că a sosit timpul experimentării regimului de autoritate monarhică, preconizat încă de la 1930, concomitent cu revenirea sa pe tron.

Din perspectiva Palatului, guvernul național-creștin condus de Octavian Goga era evaluat ca o ultimă etapă în calea instaurării regimului autoritar și urmărea să ofere un minim credit politic curentului de dreapta, în concordanță cu simpatia electorală înregistrată la 20 decembrie 1937. Totodată, prin impunerea lui Armand Călinescu, adversar recunoscut al Legiunii, ca ministru de Interne în cabinetul Goga și cunoscându-se asperitățile/diferențele dintre legionari și gogo-cușiști, s-a urmărit o escaladare a violențelor între autorități și legionari. Astfel, adversitățile și așa evidente dintre cele două forțe politice de dreapta au fost subtil alimentate prin intermediul Ministerului de Interne. În planurile regelui Carol al II-lea, radicalizarea relațiilor dintre Mișcarea Legionară și Partidul Național-Creștin avea rolul de a compromite orice altă încercare de guvernare naționalistă și de a adânci criza politică pe fondul discreditării generale a sistemului democratic, dar, mai cu seamă, să permită intervenția energetică a regelui în vederea instaurării regimului autoritar, tratat propagandistic de cercurile de la Palat, drept unica soluție politică salvatoare.